

LESTIPS

BASIS- EN PRIMAIR ONDERWIJS

Beste lezer,

In 2024 vieren we de twaalfde editie van Poëzieweek, het grootste poëziefest van Vlaanderen en Nederland. Van 25 tot 31 januari is er overal poëzie: in de boekhandel, bibliotheek en ook in de klas. Poëzieweek is een prachtige aanleiding om met gedichten in de klas aan de slag te gaan. Deze lestips geven hier concrete handvatten voor.

Het thema van deze Poëzieweek is ‘thuis’. Dit thema staat dan ook centraal in deze lestipbundel. Poëzie kan volwassenen én kinderen verwelkomen en zich thuis doen voelen. Het kan de troost van een warme thuis bieden op moeilijke momenten. Samen schuilen we onder het dak van de poëzie.

Poëziecentrum zorgde voor een mooie selectie gedichten rond het thema, de redacteurs gingen ermee aan de slag. Je vindt in deze bundel zes lestips bij één specifiek gedicht.

We hopen dat deze bundel jullie inspireert en op weg helpt naar boeiende en verrijkende lessen rond poëzie. En vergeet niet dat de bundel het hele jaar door bruikbaar is. Want poëzie, dat verrijkt élke les.

Veel leesplezier,
Iedereen Leest en Stichting Lezen

LESTIP 1

OPGERUIMD

Ik deel mijn eigen kamer
met mijn knuffels en mijn pop.
Ze zijn wel goed gezelschap,
maar ze ruimen zelden op.

Dat heb ik papa ook verteld.
Hij keek me ernstig aan.
Ik heb het dus maar weer een keer
volledig zelf gedaan!

Stijn De Paepe
In: *Het lijkt wel een feestje*
(Lannoo, 2020)

OVER DE AUTEUR

Stijn De Paepe (Dendermonde 1979 – Zele 2022) was leraar Nederlands op de lerarenopleiding kleuteronderwijs aan de Gentse Arteveldehogeschool. Sinds 2012 plaatste hij actualiteitspoëzie op Twitter. Daar werd hij opgemerkt door een journalist van De Morgen, waar hij vervolgens huisdichter werd. Onder de titel *Dagvers* schreef hij elke dag een kort gedicht over het nieuws. Ook voor kinderen schreef hij poëzie. Een aantal van deze kindergedichten werd in boekvorm gebundeld in *Het lijkt wel een feestje*.

VOOR HET LEZEN

Vertel aan de kleuters dat je enkele spulletjes hebt meegenomen uit een kamer van je huis. Bied de voorwerpen één voor één aan, verstopt in een voeldoos. Denk aan een wekker, een knuffelbeer, een pop, een kussen en een lakentje. De kleuters mogen voelen en raden. Wanneer de voorwerpen geraden zijn, leg je ze in het midden van de kring. Kunnen de kleuters ook raden uit welke kamer ze komen? Juist, je slaapkamer! Lees vervolgens het gedicht voor.

TIJDENS HET LEZEN

Herhaal het gedicht een aantal keren. Laat de woorden (op) en (gedaan) een keertje weg. Kunnen de kleuters de rijmwoorden zelf aanvullen? Je kunt het gedicht ter variatie ook eens voorlezen als een (ernstige) papa, een brombeer, een opruimkaboutertje, een lieve toverfee... Hoe zou die klinken?

NA HET LEZEN

Stel een aantal verwerkingsvragen aan de kleuters:

- Waarover gaat het gedicht?
- Met wie deel jij je kamer? Met een broer, zus, huisdier, bende knuffels?
- Heb je ook een lievelingsknuffel of -pop?
- Ligt er op jouw kamer soms ook veel rommel?
- Ruim je dan helemaal zelf op of krijg je hulp? Van wie?
- Hoe ziet jouw slaapkamer er uit?

TIP: laat minder taalvaardige kinderen een foto van hun slaapkamer meebrengen om te tonen en/of over te vertellen.

AAN DE SLAG

JE EIGEN KAMER

Geef elke kleuter een werkblad met het gedicht op. In het lege kader mogen de kleuters hun eigen slaapkamer tekenen. Teken ze ook graag hun lievelingsknuffel of -pop erbij? Hang de tekeningen in de klas of bundel ze in een klasboek.

HET OPRUIMSPEL

Leg een aantal willekeurige voorwerpen in de kring. Benoem ze één voor één met de kleuters. Bedek ze met een lakentje. Telkens wordt er door beer één voorwerp “opgeruimd”. Kunnen de kleuters raden welk voorwerp er weg is?

DE OPRUIMBEER

Benoem één van de knuffelberen tot “opruimbeer” van de klas. Wanneer de kleuters gaan opruimen in de klas, zet je de opruimbeer op een centraal en zichtbaar plekje. Op het einde van het opruimmoment gaat de beer rond in de verschillende hoekjes om te kijken of alles netjes is opgeruimd. Kleuters die flink hebben helpen opruimen, krijgen een dikke berenknuffel!

MEER?

Onderstaande bundels zijn heel geschikt om voor te lezen aan kleuters.

Het lijkt wel een feestje, Stijn De Paepe (Lannoo)

Grappige en ontroerende versjes voor jonge kinderen over herkenbare thema's zoals dieren, familie, slapen, spelen en nog veel meer.

Haren vol banaan, Erik van Os (Rubinstein)

Haren vol banaan is een vies en vrolijk boek met ondeugende teksten van Erik van Os en sprankelende tekeningen van Noëlle Smit. Vijftwintig liedjes en versjes vol bruikbare tips: ga alleen op woensdag naar school; vraag een haai als huisdier; maak je knuffels op met mama's lippenstift en zie je een eenzaam drolletje in de wc, draai er dan speciaal voor hem een heel lief vriendje bij.

BIBLIOGRAFIE

“Opgeruimd” - Stijn De Paepe. In: *Het lijkt wel een feestje* - Stijn De Paepe, Puck Koper (ill.) (Lannoo, 2020).

Haren vol banaan – Erik van Os, Noëlle Smit (ill.) (Rubinstein, 2018)

AUTEUR LESTIP

Ine De Volder

WERKBLAD

OPGERUIMD

Ik deel mijn eigen kamer
met mijn knuffels en mijn pop.
Ze zijn wel goed gezelschap,
maar ze ruimen zelden op.

Dat heb ik papa ook verteld.
Hij keek me ernstig aan.
Ik heb het dus maar weer een keer
volledig zelf gedaan!

Stijn De Paepe
In: *Het lijkt wel een feestje*
(Lannoo, 2020)

LESTIP 2

NUMMER 5

het mooie huis op nummer 5
stond al een tijdje leeg
maar pia poes die hoorde
dat het net bewoners kreeg

ze trippelt heel nieuwsgierig
over de pas gekeerde stoep
het ruikt er heerlijk
naar kroketjes
en tomatensoep

door 't raam ziet ze een jongen
— één met fel oranje krullen —
hij helpt zijn papa flink
de afwasmachine vullen

hij vertelt over zijn schooldag
hoe hij eerst verlegen was
toen hij iets mocht vertellen
in zijn grote, nieuwe klas

maar de juf was superlief
en ook de kindjes leken fijn
hij zal vast heel snel helemaal
zichzelf kunnen zijn

Janis Ooms

In: *De Langelievelotjeslaan. Waar 10 bijzondere huisjes staan.*
(Pelckmans Uitgevers nv, 2023)

OVER DE AUTEUR

Janis Ooms (Mol, 1993) is leraar Nederlands en heeft al van kleins af aan een passie voor schrijven en taal. Sinds 2019 deelt ze korte gedichtjes op Instagram onder de naam SMOOJ. Met *De Langelievelotjeslaan. Waar 10 bijzondere huisjes staan.* heeft ze haar eerste boek uitgebracht bij Uitgeverij Pelckmans, een poëtisch voorleesboek geïllustreerd door Ilse Hermans.

VOOR HET LEZEN

Toon een handpop of knuffel van een poes en laat de kinderen kennismaken met Pia poes.

“Dit is Pia poes, ze woont in mijn straat, ze is mijn buurkat. Ze houdt van muizen vangen en in de gordijnen hangen. Maar ze heeft nog een ander eigenaardig karaktertrekje: ze is ook héél nieuwsgierig...”

Vraag aan de kinderen of ze weten wat dat is, nieuwsgierig zijn? (iets graag te weten komen). Vertel dat Pia poes graag op verkenning gaat in de straat. *“Op een dag kwamen er nieuwe burens wonen in onze straat, en Pia poes was er natuurlijk ‘als de kippen’ bij om op ontdekking te gaan. Luister maar...”*. Lees vervolgens het gedicht voor.

NA HET LEZEN

Stel een aantal verwerkingsvragen aan de leerlingen:

- Waarover vertelt de jongen aan zijn papa? Vertel jij thuis soms ook over je schooldag?
- Wat doet de jongen? Help jij thuis soms ook met klusjes? Zo ja, welke klusjes?
- Naar wat ruikt het huis van de nieuwe bewoners?
- Vind jij dat ook lekker ruiken? Waarom wel/niet?
- Wat vind jij lekker ruiken?
- Welke geuren kun je allemaal ruiken in (jouw) huis?
(Tip: benoem enkele kamers ter ondersteuning: in de keuken, de badkamer, de woonkamer,...)
- Welke geur doet jou aan “thuis” denken?

AAN DE SLAG

OP GEURSAFARI!

Vertel aan de kinderen dat je een geurenraadspelletje met hen gaat spelen. Verzamel een zestal potjes met gaatjes in de deksels, bijvoorbeeld lege kruidenpotjes waar je gekleurde tape rond hebt geplakt zodat de inhoud niet meer zichtbaar is. De “geurpotjes” zijn gevuld met diverse geuren die je thuis zou kunnen ruiken, bijvoorbeeld waspoeder, gemalen koffie(bonen), vers gemaaid gras, vloeibare zeep, honing, mandarijn, chocolademelk, stukjes vanillewafel, een watje met parfum, een sterk geurend kruid zoals munt of kipkruiden. Laat de kinderen aan de geurpotjes snuffelen en raden wat ze ruiken. Doen deze geuren hen ook aan “thuis” denken, en zo ja, waarom? Laat hen vertellen: klassikaal, in kleine groepjes of aan het klasgenootje dat naast ze zit.

MAAK EEN MINIGEDICHT

Vraag aan de kinderen wat Pia poes zou ruiken indien ze bij hen op de stoep zou staan?

Deel het werkblad uit aan de kinderen. De kinderen vullen het minigedicht aan met hun eigen huisnummer en de geuren die hen aan “thuis” doen denken:

Pia poes trippelt heel nieuwsgierig

naar huisje nummer

het ruikt er heerlijk

naar ***en***

Vervolgens mogen de kinderen in het huisje een tekening maken, passend bij hun minigedicht. Ruikt hun huisje bijvoorbeeld heerlijk naar vers gebak en appeltaart, wie weet zie je poes hier wel van snoepen?

De kinderen die willen mogen vertellen over hun minigedicht. Ook dit kan zowel klassikaal, in kleine groepjes als met degene die naast ze zit. De tekeningen met minigedicht kunnen verwerkt worden in een klasboek, digitale slideshow of tentoongesteld worden aan de muur.

MEER?

Ben je op zoek naar meer poëzie om te lezen in de klas? Kijk dan eens naar deze bundels.

De langelievelotjeslaan. Waar 10 bijzondere huisjes staan – Janis Ooms (Pelckmans)

Kijk verwonderd binnen in de Langelievelotjeslaan, waar scheetjes worden gelaten en foempidompelreuzen bestaan. Waar je buikpijn krijgt van 't lachen, maar ook plaats is voor gemis. Waar elk huis een avontuurtje om bij weg te dromen is. Een fantasierijk voorleesboek op rijm, vol kleurrijke personages en bonte emoties.

De taart op de kers – Ine De Volder (Clavis)

Poëzie voor kleine dagdromers vanaf 4 jaar. Kijk, een kers, op de taart, met romige rijm. En draai je het om, dan is de taart een hoed. Een hoed? Ja, een hoed. Een hoed van suikergoed. Een prentenboek vol poëzie om van te snoepen. Over snotterende olifanten en kikkers met de hik. Kleine superhelden en stoere drakenjagers. Snoepkoningen en zoete lekkerbekjes. Een feestje om te lezen en fantasievol geïllustreerd door Nelleke Verhoeff.

BIBLIOGRAFIE

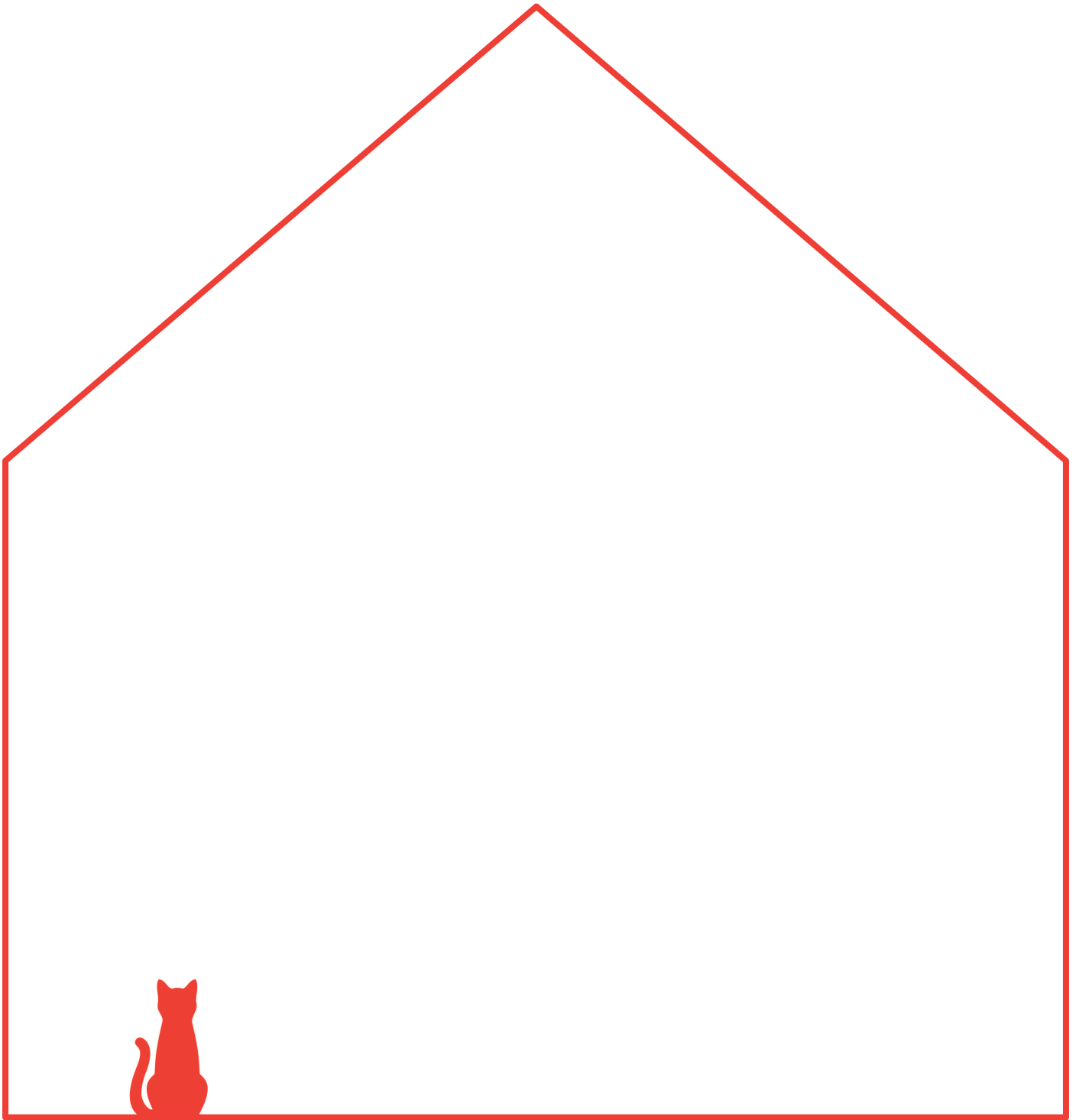
De Langelievelotjeslaan. Waar 10 bijzondere huisjes staan – Janis Ooms, Ilse Hermans (ill.) (Pelckmans Uitgevers nv, 2023).

AUTEUR LESTIP

Ine De Volder

WERKBLAD

NAAM:

Pia poes trippelt heel nieuwsgierig

naar huisje nummer

het ruikt er heerlijk

naar en

NUMMER 5

het mooie huis op nummer 5
stond al een tijdje leeg
maar pia poes die hoorde
dat het net bewoners kreeg

ze trippelt heel nieuwsgierig
over de pas gekeerde stoep
het ruikt er heerlijk
naar kroketjes
en tomatensoep

door 't raam ziet ze een jongen
— één met fel oranje krullen —
hij helpt zijn papa flink
de afwasmachine vullen

hij vertelt over zijn schooldag
hoe hij eerst verlegen was
toen hij iets mocht vertellen
in zijn grote, nieuwe klas

maar de juf was superlief
en ook de kindjes leken fijn
hij zal vast heel snel helemaal
zichzelf kunnen zijn

Janis Ooms
In: *De Langelievelotjeslaan*.
Waar 10 bijzondere huisjes staan.
(Pelckmans Uitgevers nv, 2023)

LESTIP 3

LEKKER WONEN

Jan van Dam is dol op wonen,
Jan van Dam is altijd thuis.
Zonder dochters, zonder zonen,
in zijn zelfgebouwde huis.

Heel anders dan zijn buurman Mark,
die zit soms uren in het park.
Heel anders dan zijn zus Agaath,
die weken op vakantie gaat.
Heel anders dan zijn herdershond,
die loopt graag dagen buiten rond.
Heel anders dan zijn papegaai,
die vindt alleen maar wonen saai.
Hij tikt voortdurend op de ruit:
Ik wil eruit! Ik wil eruit!

Jan van Dam blijft altijd binnen,
elke dag en elke nacht.
Alles wat je kunt verzinnen,
wordt bij hem aan huis gebracht.
Een broodje kaas, een nieuwe broek,
frambozenjam, een spannend boek.
Drie flesjes sap, twee stukjes zeep,
een dikke chocoladereep.

Jan heeft geen fiets, Jan heeft geen tas.
Hij heeft niet eens een regenjas.
Wel radio en ook tv.
Post.nl brengt alles mee
wat Jan van Dam gebruiken kan.
Daar komt zijn nieuwe koekenpan,
daar komt een tube tandpasta,
daar zijn de bruine bonen.

Heerlijk toch? zegt Jan van Dam
Laat mij maar lekker wonen.

Bette Westera
In: *Muziek in de pannen*
(Uitgeverij Zwijsen, 2017)

OVER DE AUTEUR

Bette Westera (Velp, 1958) schrijft verhalen, gedichten en liedjes. In 1999 verscheen haar eerste prentenboek: *Wil je met me trouwen?*. Inmiddels heeft ze ruim vijftig boeken en nog eens drie keer zoveel vertalingen op haar naam staan. Bette schrijft, dicht en vertaalt voor iedereen die van lezen, voorlezen en voorgelezen worden houdt. Ze won al heel wat prijzen waaronder twee Gouden Griffels. Het loont zeker de moeite om, samen met de leerlingen, de website van de auteur te bekijken.

VOOR HET LEZEN

Tien speelse woongedichten van Bette Westera - waaronder 'Lekker wonen' - werden muzikaal vertaald. Het campagnebeeld van de Poëzieweek en de afbeelding op de albumhoes van Westera nodigen uit om met de kinderen te filosoferen over het begrip 'Thuis', het thema van de Poëzieweek. Wat maakt een huis een thuis, een plek waar het 'lekker wonen' is? Vraag leerlingen om een lijstje of een woordwolk te maken.

Stel Jan van Dam, het hoofdpersonage uit het gedicht, voor aan de hand van onderstaande tekening. Wat vertelt de tekening over hem?

Dit lied geeft nog meer prijs. Vraag leerlingen na het beluisteren of ze een link zien tussen het lied en de tekening.

Herman van Veen - Bestellied - YouTube
of via deze QR-code

Draag het gedicht een eerste keer voor. Bespreek of de voorspellingen over Jan van Dam kloppen. Vraag wat ze nog meer over hem te weten zijn gekomen.

Draag het gedicht een tweede keer voor. Vraag de leerlingen om er op te letten wie - naast Jan van Dam - nog genoemd wordt in het gedicht. Wat weten ze over die personen/dieren te vertellen?

NA HET LEZEN

Deel het werkblad uit en vertel de leerlingen dat er muziek te horen is in de bestellijst van Jan van Dam. Nodig ze uit om die woorden energiek en ritmisch voor te dragen. Verdeel de klas hiervoor in twee groepen die afwisselend een bestelling noemen. Eindig samen met de woorden 'een dikke chocoladereep'. Vraag de leerlingen op zoek te gaan naar de rijmwoorden.

EEN BROODJE KAAS, EEN NIEUWE BROEK,
FRAMBOZENJAM, EEN SPANNEND BOEK,
DRIE FLESJES SAP, TWEE STUKJES ZEEP,
EEN DIKKE CHOCOLADEREEP.

AAN DE SLAG

Wat zouden de leerlingen bestellen bij PostNL of bij bpost? Verdeel de leerlingen in groepjes en vraag hen een nieuwe bestellijst te maken met behulp van het werkblad.

Projecteer onderstaande tekst op het digibord. De streepjes geven het aantal lettergrepen aan. De kleuren laten zien welke woorden (kunnen) rijmen. Elke groep scandeert hun bestelling.

JAN VAN DAM BLIJFT ALTIJD BINNEN,
ELKE DAG EN ELKE NACHT.
ALLES WAT JE KUNT VERZINNEN,
WORDT BIJ HEM AAN HUIS GEBRACHT.

- - - - - , - - - - -
- - - - - , - - - - -
- - - - - , - - - - -
- - - - - - - - - - -

Voorbeeld:

Vanille-ijs, een knuffel**beer**,
een voetbaltrui, een bal van **leer**,
een nieuwe pet, tomatensoep
13 bokalen vol met *snoep*.

Luister als slot van de les samen naar
het jazzy nummer 'Lekker wonen'.
[Lekker wonen – PLUTO vzw](#)

MEER?

In het tijdschrift 'Dichter' (nr. 29) vind je een mooie verzameling gedichten over thuis. Floris Hovers zorgde voor de illustraties. Hij maakt van verpakkingsmateriaal hele steden in het klein. Het spreekt niet alleen tot de verbeelding maar is ook uitnodigend om dit zelf uit te proberen. Vraag de leerlingen om kartonnen dozen (van online bestellingen) mee te brengen en ga hiermee aan de slag. Hoe ziet een plek waar het lekker wonen is eruit? Wat zou de doe-het-zelver Jan van Dam doen met die vele dozen?

BIBLIOGRAFIE

"Lekker wonen" – Bette Westera. In: Muziek in de pannen – Bette Westera, Job van Gelder (ill.) (Zwijssen, 2017)

DICHTER. 29 Thuis (Uitgeverij Plint, 2023)

AUTEUR LESTIP

Ann Muylle

WERKBLAD

**Jan van Dam blijft altijd binnen,
elke dag en elke nacht.**

**Alles wat je kunt verzinnen,
wordt bij hem aan huis gebracht.**

Een broodje kaas, een nieuwe broek,
frambozenjam, een spannend boek,
drie flesjes sap, twee stukjes zeep,
een dikke chocoladereep.

Jan van Dam blijft altijd binnen,
elke dag en elke nacht.

Alles wat je kunt verzinnen,
wordt bij hem aan huis gebracht.

- - - - , - - - - -
- - - - , - - - - -
- - - - , - - - - -
- - - - - - - - - - -

LEKKER WONEN

Jan van Dam is dol op wonen,
Jan van Dam is altijd thuis.
Zonder dochters, zonder zonen,
in zijn zelfgebouwde huis.

Heel anders dan zijn buurman Mark,
die zit soms uren in het park.
Heel anders dan zijn zus Agaath,
die weken op vakantie gaat.
Heel anders dan zijn herdershond,
die loopt graag dagen buiten rond.
Heel anders dan zijn papegaai,
die vindt alleen maar wonen saai.
Hij tikt voortdurend op de ruit:
Ik wil eruit! Ik wil eruit!

Jan van Dam blijft altijd binnen,
elke dag en elke nacht.
Alles wat je kunt verzinnen,
wordt bij hem aan huis gebracht.
Een broodje kaas, een nieuwe broek,
frambozenjam, een spannend boek.
Drie flesjes sap, twee stukjes zeep,
een dikke chocoladereep.

Jan heeft geen fiets, Jan heeft geen tas.
Hij heeft niet eens een regenjas.
Wel radio en ook tv.
Post.nl brengt alles mee
wat Jan van Dam gebruiken kan.
Daar komt zijn nieuwe koekenpan,
daar komt een tube tandpasta,
daar zijn de bruine bonen.

Heerlijk toch? zegt Jan van Dam
Laat mij maar lekker wonen.

Bette Westera
In: *Muziek in de pannen*
(Uitgeverij Zwijsen, 2017)

LESTIP 4

BOOMHUT

In de tuin: mijn boom is leeg
De takken liggen kaal en bloot
dak weg
ladder weg
geen spijker meer te zien

Beneden bij de stam
staat een zelfgetimmerd hondenhok
Het staat scheef
en zit veelste vol met schroeven

Heeft mijn vader ongevraagd
dus al mijn planken doorgezaagd,
geel geverfd en lek geboord

Ik zet mijn tanden op elkaar
Mijn boomhut is vermoord

Simon van der Geest

In: *Querido's Poëziespektakel 1 – Kwam dat zien! Kwam dat zien!*
(Querido, 2008)

OVER DE AUTEUR

Simon van der Geest (Gouda, 1978) is een veelzijdige kinderboekenschrijver. Voor de jeugdboeken *Dissus* en *Spinder* ontving hij een Gouden Griffel. Hij schrijft ook gedichten, zoals in de verzamelbundels *Tintelvlinders en pantoffelhelden* en *Heel de wereld wordt wakker*. Wanneer hij langskomt op scholen geeft hij graag schrijftips om zelf aan de slag te gaan met verhalen en poëzie.

VOOR HET LEZEN

Dit gedicht is vanaf groep 4 / het tweede leerjaar in te zetten.

De verwerking kun je aanpassen aan de leeftijd en het niveau van de leerlingen:

- Met jonge leerlingen kun je je richten op de vorm van de boomhut.
In een voorgesprek bespreek je wat een boomhut is, wat je allemaal kunt doen in een boomhut, waar hij van gemaakt kan zijn en hoe je een boomhut kunt maken.
- Met oudere leerlingen kijk je naar de functie van een boomhut, als plekje voor jezelf. Je bespreekt met elkaar wat de betekenis van een boomhut voor iemand kan zijn, of leerlingen bijzondere boomhutten kennen (uit verhalen bijvoorbeeld) en of je ook in huis een boomhut kunt maken.

Na deze bespreking draag je het gedicht voor.

NA HET LEZEN

Na het voordragen vraag je:

- Aan jonge leerlingen waar de boomhut uit dit gedicht van gemaakt is.
- Aan oudere leerlingen welke betekenis de boomhut heeft.
Welk gevoel zit er in het gedicht? Hoe voelt het ik-personage zich? Hoe komt dat? Wat was de betekenis van de boomhut voor het personage? Waaraan merk je dat? Wat zou het personage als alternatief voor de boomhut kunnen gebruiken?

AAN DE SLAG

MAAK EEN BOOMHUT

Verzamel samen met de leerlingen allerlei kosteloos materiaal waar ze mee aan de slag kunnen, vooral veel kartonnen dozen in allerlei vormen en maten. Zet alles bij elkaar, samen met verf materiaal, lijm, scharen en ander knutselmateriaal. Laat de leerlingen hier zelf (in groepjes) een miniatuur (boom)hut mee maken. Nadat alle boomhutten klaar zijn, stel je ze tentoon in de klas.

...OF TOCH EEN HONDENHOK

De oudere leerlingen kun je daarna van hun boomhut iets anders laten maken, zoals het hondenhok uit het gedicht. Laat leerlingen zelf bedenken wat ze van hun boomhut kunnen maken. Bespreek daarna met de leerlingen wat ze ervan vonden om van hun eerste knutsel een andere knutsel te maken. In het gedicht wordt gezegd dat het voelt alsof 'de boomhut is vermoord'. Bespreek met elkaar of boomhutten vermoord kunnen worden.

TIP: Leerlingen die moeite hebben hun eigen bouwwerk kapot te maken, kunnen ook van ander materiaal een hondenhok maken en dat naast hun boomhut plaatsen.

TABLEAU VIVANT

In het gedicht komt een aantal personages voor: de ik-persoon, de vader en de hond. Bespreek van elk hoe het personage zich tot de boomhut (en het hondenhok) verhoudt. Verdeel de klas in groepjes en laat leerlingen zich inleven in een van deze personages. Hoe voelt dat personage zich? Kunnen ze dit uitbeelden in een tableau vivant (stilstaand beeld)?

Lees vervolgens het gedicht voor en vraag een groepje het uit te beelden. Kunnen de anderen raden vanuit welk personage ze dit doen?

MEER?

Zin om met meer poëzie in de klas aan de slag te gaan? Gebruik dan onderstaande bekroonde verzamelbundels waar de gedichten van Simon van der Geest in te vinden zijn:

Heel de wereld wordt wakker – Jaap Robben (samenst.),
Sebastiaan Van Doninck (ill.) (Gottmer, 2022)

Tintelvlinders en pantoffelhelden – diverse auteurs, Sanne te Loo (ill.)
(Querido, 2021)

BIBLIOGRAFIE

“Boomhut” – Simon van der Geest. In: *Querido's Poëziespektakel 1 – Kwam dat zien! Kwam dat zien!* (Querido, 2008)

AUTEUR LESTIP

Loes Reichenfeld (LEES met LOES)

BOOMHUT

In de tuin: mijn boom is leeg
De takken liggen kaal en bloot
dak weg
ladder weg
geen spijker meer te zien

Beneden bij de stam
staat een zelfgetimmerd hondenhok
Het staat scheef
en zit veelste vol met schroeven

Heeft mijn vader ongevraagd
dus al mijn planken doorgezaagd,
geel geverfd en lek geboord

Ik zet mijn tanden op elkaar
Mijn boomhut is vermoord

Simon van der Geest

In: *Querido's Poëziespektakel 1 – Kwam dat zien! Kwam dat zien!*
(Querido, 2008)

LESTIP 5

Papa kleedt zich aan
en ik zit in zijn kast -
omdat ik daar in pas.
Zijn jassen en zijn dassen
hangen om me heen, dus
papa,
bel eens aan.
Dit is mijn huis,
ik kan hier staan
en ik ben thuis.
Papa, kom je zo?
Kom je op bezoek?
Als je aanbelt
krijg je een cadeautje.
Dinge dong!
Je onderbroek.

Edward van de Vendel
In: *Superguppie is alles*
(Querido, 2019)

OVER DE AUTEUR

Edward van de Vendel (Leerdam, 1964) is schrijver en vertaler van kinder- en jeugdboeken. Hij begon zijn carrière als onderwijzer, maar is sinds 2001 fulltime schrijver. In 1996 debuteerde hij met kinderpoëzie. Daarna volgden vele titels, o.a. prentenboeken, jeugdromans, poëziebundels en meer. Zijn werk wordt in vele talen vertaald en is veelvuldig bekroond met o.a. de Boon, diverse Zilveren Griffels en een Gouden Griffel en de Woutertje Pieterse Prijs. Ook schrijft hij dit jaar het Poëziegeschenk.

VOOR HET LEZEN

Vraag aan de leerlingen of ze wel eens verstoppertje spelen of hebben gespeeld. Waarschijnlijk heeft elk kind dat wel eens gedaan. Wat is in hun huis de beste verstopplek? En als je écht verdrietig bent of gewoon even alleen wil zijn: waar ga je dan naartoe? Waar verstop je jezelf dan even? In je kamer? Op zolder? In de schuur?

Zorg dat je met de leerlingen in gesprek raakt over hun thuis en of er thuis een extra fijn en veilig plekje is waar ze zich soms terugtrekken. Schrijf alle plekken die de leerlingen noemen op het (digi)bord. Lees daarna één keer rustig het gedicht van Edward van de Vendel voor.

NA HET LEZEN

Lees (nadat de leerlingen het gedicht dus al één keer gehoord hebben) het gedicht nogmaals rustig voor. Vertel de leerlingen daarna dat ze in gedachten naar hun eigen fijne, veilige plek in huis moeten gaan. Zorg dat ze die plek zo gedetailleerd mogelijk voor zich zien. Wat staat daar? Hoe ruikt het daar? Welke geluiden hoor je daar vaak? Wat doe je daar?

AAN DE SLAG

Geef elke leerling een blanco A4. Laat ze het vel door middel van een streep in twee gelijke helften verdelen. Zorg dat elke leerling potloden heeft waarmee getekend kan worden.

Op de ene helft van het A4 tekenen ze zichzelf op hun veilige plek in huis die ze tijdens de vorige oefening in gedachten voor zich hebben gezien. Laat ze ook opschrijven: hoe voel je je op die plek?
Op de andere helft van het papier tekenen ze één of twee familieleden die iets anders aan het doen zijn. Bijvoorbeeld: moeder die werkt op een laptop/ kookt in de keuken/ muziek maakt op de piano. Broertje dat een videospel speelt/ voetbalt/ een puzzel maakt. Papa die

Als iedereen klaar is met tekenen, lees je nogmaals het gedicht voor. Toon het ook op het (digi)bord of zorg dat elke leerling een uitgeprint exemplaar heeft. Ze gaan een soortgelijke tekst schrijven, van een soortgelijke lengte.

Elke leerling begint met een zin over het familielid dat ze hebben getekend. Ze halen dus inspiratie uit hun eigen tekening. Ze schrijven bijvoorbeeld:

“Papa speelt op zijn drums” of “Levi is aan het *gamen*”

Daaronder schrijven ze een zin over hoe dat klinkt. Dit mag (net als in het gedicht van Van de Vendel) met een onomatopoeie (een klanknabootsing), dus bijvoorbeeld:

“BAM BAM PADOEM PATS BAM!”

(of gewoon “ik hoor de knopjes van Levi’s *controller*”).

Eventueel kunnen ze dit nogmaals doen over de tweede persoon die ze hebben getekend. Samen vormen de regels de eerste strofe van de tekst. Dit zijn dus 2 of 4 regels tekst.

Daarna schrijven ze zelf nog ongeveer vijf regels over hun eigen fijne plekje in huis. Deze regels gaan over **waar** die plek is, wat er te **zien/horen/ruiken** is en wat ze daar **doen**. Ze hoeven (liever) niet te rijmen, maar ze mogen natuurlijk (net als Van de Vendel) spelen met klanken.

Voorbeeld

“Papa speelt op zijn drums
BAM BAM PADOEM PATS BAM
Levi is aan het *gamen*
Ik hoor de knopjes van zijn *controller*

maar ik zit in mijn stoel bij het raam
ik knuffel met mijn teddybeer
we praten samen over vandaag
en we kijken door de ramen naar de tuin
het voelt rustig en fijn
om hier met beer te zijn”

Uiteindelijk is het leuk als de leerlingen de tekst (in groepjes of klassikaal) voordragen. Hiervoor moet er wel een bepaalde veiligheid heersen in de klas. Het helpt soms om als leerkracht als eerste zelf iets voor te dragen of om te zeggen dat je als voorlezer kan fungeren als iemand niet zelf durft voor te dragen. Zorg dat de leerlingen hun tekening kunnen laten zien en dat ze hun tekst erbij kunnen voorlezen. Op die manier wordt het samen één geheel.

MEER?

Vertel je leerlingen dat je gedichten ook buitenshuis kunt vinden. In de openbare ruimte vind je allerlei gedichten, zie www.straatpoezie.nl. Bezoek eens een gedicht met de hele klas!

Ook is het leuk om kinderen de opdracht te geven allemaal een gedicht op te zoeken die hen helemaal “thuis” laat komen. Of bestaan er wellicht gedichten over de stad/streek/gemeente waar zij wonen?

BIBLIOGRAFIE

Geen titel (Papa kleedt zich uit) – Edward van de Vendel. In: *Superguppie is alles* – Edward van de Vendel, Fleur van der Weel (ill.)(Querido, 2014)

AUTEUR LESTIP

Jelle Pieters

Papa kleedt zich aan
en ik zit in zijn kast -
omdat ik daar in pas.
Zijn jassen en zijn dassen
hangen om me heen, dus
papa,
bel eens aan.
Dit is mijn huis,
ik kan hier staan
en ik ben thuis.
Papa, kom je zo?
Kom je op bezoek?
Als je aanbelt
krijg je een cadeautje.
Dinge dong!
Je onderbroek.

Edward van de Vendel
In: *Superguppie is alles*
(Querido, 2019)

LESTIP 6

DE WERELD WORDT JE HUIS

In de vensterbank bloeien de sterren
bij de voordeur groeit zeldzaam geluk

Nachten glanzen als zwarte parels
dagen glinsteren als golven in de zon

De wereld wordt een huis met open ramen
wolken zweven naar binnen en buiten

Geen land hoeft ooit nog op slot
er zijn kamers voor alle seizoenen

Jos van Hest
In: Dichter (6), Nieuwe Buren
(Plint, 2017)

OVER DE AUTEUR

Jos van Hest (Eindhoven, 1946) is dichter en schrijver. Hij studeerde Nederlands en Theaterwetenschappen en debuteerde in 1968 met de bundel *Tegen beter weten*. Hij schrijft ook proza, vooral educatieve uitgaven voor kinderen en opleiders. Hij heeft meegewerkt aan een aantal vertalingen van Chinese verhalen voor kinderen. Ook geeft hij poëzieles aan leerlingen in het voortgezet onderwijs.

VOOR HET LEZEN

In de Nederlandse taal maken we best veel gebruik van vergelijkingen. Onder andere in spreekwoorden wordt vaak het een met iets anders vergeleken.

Laat alle leerlingen een leeg kladblad pakken. Tijd voor een vergelijkingsspel. Ze schrijven op wat je zegt en maken het af:

- Zo groot als een...**
- Zo sterk als een...**
- Zo gek als een...**
- Zo koud als een...**
- Zo rood als een...**
- Zo mooi als een...**

Bespreek de antwoorden klassikaal en schrijf ze op het (digi)bord. Waarschijnlijk levert het een veelheid aan woorden en vergelijkingen op. Welke spreekwoorden/zegswijzen bestaan echt?

Denk aan: “zo trots als een pauw”, “zo sterk als een leeuw”, “dat staat als een huis”, maar ook bijvoorbeeld: “het regent pijpenstelen”. Of denk aan hoe je iemand die goed kan zingen vergelijkt met een nachtegaal, of zeggen kan: “ze/hij/hen heeft een gouden strot”.

Zorg vervolgens dat elke leerling een uitgeprint exemplaar heeft van bovenstaand gedicht. Lees het nu rustig en duidelijk voor aan de klas.

NA HET LEZEN

Vertel dat het thema van de Poëzieweek “thuis” is en dat dit gedicht ook over dat onderwerp gaat. Leg uit dat je het gedicht straks nogmaals zult voordragen en dat de leerlingen morgen omcirkelen en onderstrepen op hun uitgeprinte exemplaar.

Lees het gedicht nog tweemaal rustig voor en geef leerlingen de opdracht om tijdens het voorlezen elke vergelijking die ze zien te omcirkelen. Geef ze daarnaast de opdracht om elk woord dat voor hen met “thuis” te maken heeft te onderstrepen.

Verzamel vervolgens alle woorden die met “thuis” te maken hebben op het (digi) bord. Verzamel ook alle vergelijkingen uit het gedicht die leerlingen hebben omcirkeld. Verzamel tot slot samen de woorden uit het gedicht die met “de (hele) wereld” te maken hebben.

AAN DE SLAG

Geef elke leerling het werkblad en begin met de associatieoefening. Als eerste vullen de leerlingen zoveel mogelijk woorden in bij KOLOM A. Ze krijgen 1,5 minuut de tijd. Ze zetten daar woorden onder elkaar die voor hen bij de wereld horen. Woorden zoals in het gedicht bijvoorbeeld: zon – nacht – wolken – zee – bergen – etc.

Daarna vullen ze bij KOLOM C woorden in die juist met huis/thuis te maken hebben. Ze krijgen weer 1,5 minuut de tijd. Bijvoorbeeld woorden als: deur – bank – kast – eettafel – auto – oprit – bed – etc.

Tot slot krijgen ze de tijd om KOLOM B ÉN KOLOM D in te vullen. In KOLOM B komt steeds een woord te staan dat ze associëren met het woord in KOLOM A. Dit kan een vergelijkend woord zijn (hemel – plafond), maar het kan ook gewoon een woord zijn waar ze aan denken (hemel – ster). Dit doen ze vervolgens ook bij KOLOM D waarbij ze dus associëren bij de woorden uit KOLOM C.

SLOTOPDRACHT:

Schrijf vanuit de woorden en ideeën die je nu hebt verzameld een gedicht zoals dat van Jos van Hest. Op het werkblad staat het gedicht al uitgewerkt, maar er moet nog van alles worden in- en aangevuld. De leerlingen gebruiken het originele gedicht én hun associatie om opnieuw invulling te geven aan het gedicht over de wereld en thuis. Ze vullen als laatste pas een titel in.

Bijvoorbeeld (het eerste deel):

“in de vensterbank zie ik de maan
bij de voordeur snort mijn poes
Nachten zijn zo zwart als haar vacht
dagen zijn zo licht als de wind”

MEER?

Kies eens een ander (kort) gedicht en bespreek het met de klas. Eventueel kan je het gedicht zoals hierboven imiteren en zo tot een nieuwe, verrassende invulling van het origineel komen.

BIBLIOGRAFIE

“De wereld wordt je thuis” – Jos van Hest. In: *Dichter (6), Nieuwe Buren* – Jos van Hest (Plint, 2017)

AUTEUR LESTIP

Jelle Pieters

DE WERELD WORDT JE HUIS

In de vensterbank bloeien de sterren
bij de voordeur groeit zeldzaam geluk

Nachten glanzen als zwarte parels
dagen glinsteren als golven in de zon

De wereld wordt een huis met open ramen
wolken zweven naar binnen en buiten

Geen land hoeft ooit nog op slot
er zijn kamers voor alle seizoenen

Jos van Hest
In: Dichter (6), Nieuwe Buren
(Plint, 2017)

UITWERKING GEDICHT

Naam:

Titel:

(later pas invullen!)

In de vensterbank.....

Bij de voordeur.....

Nachten.....

Dagen.....

De wereld wordt.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

COLOFON

Deze lestips zijn een uitgave van Stichting Lezen Nederland, Iedereen Leest en Poëziecentrum, ter gelegenheid van de Poëzieweek 2024.
www.poezieweek.nl

Redactie

Ine De Volder
Ann Muylle
Loes Reichenfeld
Jelle Pieters

Eindredactie

Maartje Bolt

Vormgeving

Tom Suykens (www.tomsuykens.be)

Contact

Stichting Lezen

T +31 (0)20 623 05 66 www.lezen.nl

Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van Stichting Lezen Nederland?
Meld je dan aan voor de nieuwsbrief via www.lezen.nl.

Iedereen Leest

T +32 (0)3 204 10 00 www.iedereenleest.be

Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van Iedereen Leest?
Schrijf dan in voor de nieuwsbrief via www.iedereenleest.be.

Poëziecentrum

T +32 (0)9 225 22 25 www.poeziecentrum.be

Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van Poëziecentrum?
Meld je dan aan voor de nieuwsbrief via www.poeziecentrum.be.

Disclaimer

Deze lessuggesties mogen alleen worden afgedrukt en gekopieerd ten behoeve van het poëzieonderwijs in Nederland en Vlaanderen. Voor elk ander gebruik geldt: op deze uitgave berusten copyrights, alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever van de gedichten staat steeds bij het gedicht vermeld.